

Værnepligtsudvalget

Bilag 5 til Værnepligtsrapporten af maj 2012

Forsvarskommandoen

København den 8. marts 2012

NOTAT VEDRØRENDE DANSKE SOLDATERS ALDER PÅ UDSENDELSESTIDSPUNKTET

1. RESUMÉ

Det fremgår af nedenstående, at personel som udsendes til internationale operationer i forlængelse af Hærens Reaktionsuddannelse i gennemsnit er yngre end fast personel fra stående styrke, når de udsendes til internationale operationer. Begge personelgrupper kan indgå i enheder inden for alle tjenestegrene og indgå i samme operationsmiljø.

I Forsvarsakademiets undersøgelse af udsendte soldater og deres pårørendes psykiske velbefindende og livssituation, USPER PSYK, anføres, at der ikke er forskel på udviklingen af Post traumatisk stress syndrom symptomer (PTSD), *"i forhold til hvorvidt soldaten er udsendt efter værnepligtsuddannelse og derpå gennemført Hærens Reaktionsstyrke Uddannelse (HRU) eller fastansat, om soldaten er førstegangsendt eller har flere udsendelser bag sig, ligesom der heller ikke er forskel på kampsoldater og ikke-kampsoldater"*. Til gengæld findes en svag sammenhæng mellem soldaternes alder og kortere civil skoleuddannelse og udviklingen af både PTSD og depression 7-8 måneder efter hjemkomst. Denne undersøgte gruppe soldater var dog karakteriseret ved, at den udviste et relativt højt niveau af PTSD-symptomer allerede inden udsendelse, samt at de endte på det samme niveau af PTSD-symptomer, som de havde inden udsendelse.

I forhold til de udsendtes generelle livssituation er der en sammenhæng mellem alder, og hvor stor en del af personellet, der har etableret sig med familie og børn. De pårørende til personellet er således også forskellige og har forskellige behov. Udsendelse af personel med partnere og børn medfører således større krav til forsvaret, da denne type pårørende generelt stiller større krav til forsvaret om støtte og opbakning end andre typer pårørende. Dertil kommer, at soldater med familie generelt gerne ønsker længere tid mellem udsendelserne end soldater, der ikke har familie.

For både søværnets og flyvevåbnets vedkommende gælder det, at de udelukkende benytter sig af fast personel til udsendelse i internationale operationer. Det betyder, at gennemsnitsalderen er højere for soldater, der udsendes til internationale operationer i søværnet og i flyvevåbnet end i hæren. Det er personellens erfaring i deres stillinger, der er afgørende og ikke alder.

2. FORMÅL

Formålet med dette notat er at belyse forhold omkring danske soldaters alder på udsendelsestidspunktet. Notatet er afgrænset til at omhandle ansatte soldater på det manuelle niveau, dvs. konstabel- og korporalsgruppen – ofte benævnt menige soldater. Endvidere vil notatet primært beskrive forhold omkring alder i relation til hærens internationale operationer, idet forhold omkring søværnet og flyvevåbnet kort behandles.

3. BAGGRUND

Af Værnepligtsudvalgets kommissorium fremgår det, at "Undersøgelsen skal tillige inddrage aspekter vedrørende udsendte danske soldaters alder på udsendelsestidspunktet". På Værnepligtsudvalgets 3. møde den 7. december 2011 blev det besluttet, at behandle emnet i et særskilt notat, der vedlægges som bilag til Værnepligtsrapporten.

I relation til ovenstående belyser notatet forhold inden for følgende hovedoverskrifter:

- Hærens styrkebidrag til internationale operationer.
- Alderssammensætning for personel i hæren på udsendelsestidspunktet til internationale operationer.
- Alders sammenhæng med psykologiske forhold og livssituationen generelt
- Søværnets og flyvevåbnets styrkebidrag til internationale operationer.

4. HÆRENS STYRKEBIDRAG TIL INTERNATIONALE OPERATIONER

De menige soldater fra hæren, der udsendes i internationale operationer, kan opdeles i:

- Fastansatte konstabler (stående styrke).
- Konstabler med kontrakt i relation til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

Både fast personel i hærens stående styrke og personel fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse indgår i hærens enheder inden for alle tjenestegrene¹ og inden for samme operationsmiljø, men der er nogle grundlæggende forskelle mellem disse to typer personel, og hvornår de søges anvendt. Nedenfor beskrives kort forskellige karakteristika ved de to typer styrkebidrag samt forskellene imellem dem.

4.1. Internationale operationer primært bestående af stående styrke.

Hæren opretholder af det fastansatte personel en stående styrke, som umiddelbart kan udsendes i nye internationale operationer eller supplere igangværende kontinuerlige internationale operationer. Hærens stående styrke opstiller, uddanner og opretholder endvidere kapaciteter, hvis uddannelsestid overstiger det, der er muligt at gennemføre under anvendelse af Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

4.2. Internationale operationer primært bestående af konstabler fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

Som en del af bidrag til internationale operationer, opstiller og uddanner hæren enheder, som primært består af konstabler, der netop har aftjent værnepligt. Produktionsapparatet benævnes Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse og anvendes til at uddanne enheder til løsning af generelle taktiske opgaver med henblik på efterfølgende udsendelse i internationale operationer. Hæren opstiller missionsspecifikke hold, hvor det ene hold afløser det andet i bemanningen af de internationale operationer. Efter udløb af bindingsperioden opløses og hjemsendes holdet.

Varslet for opstilling og uddannelse af enheder ved hjælp af Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse er minimum ét år. Enheder som primært består af personel, der netop har gennemgået Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse, vil derfor normalt blive anvendt til at afløse enheder fra stående styrke. Det vil sige, at hvis varslet i forbindelse med opstart af nye

---

¹ Ved tjenestegrene menes kamptropper, artillerienheder, ingeniørenheder mv.

missioner er mindre end et år, vil det ikke være muligt, at benytte enheder bestående af personel med Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

4.3. Uddannelse.

Den grundlæggende forskel på fast personel fra den stående styrke og personel fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse er tiden til rådighed for at tilføre den enkelte soldat den forudsætningskabende uddannelse forud for operativ opgaveløsning:

- Personel fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse har i alt 12 måneders uddannelse (dog 18 måneder ved ingeniørenheder).
- Personel fra stående styrke har mulighed for længerevarende uddannelse (afhængig af kontraktform).

Anvendelsen af fastansat militært personel og personel fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse relateres til enkeltmands- og enhedens opgave og ikke til operationsmiljøet, idet begge kategorier er lige velegnede til eksempelvis "hårde missioner". Forskellen er, at visse enkeltpersoner og enheder har behov for en længerevarende uddannelse (mere end et år).

Der er enheder/enkeltfunktioner, hvor erfarent fastansat militært personel i kraft af bl.a. rutine og livserfaring har et fortrin. Det gælder bl.a. enheder/enkeltfunktioner, der skal indgå i dialog med lokalbefolkningen i missionsområdet i forbindelse med bl.a. civil-militært samarbejde, arbejde som mentorer for lokale sikkerhedsstyrker mv.

4.4. Forhold omkring anvendelse af personel direkte fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

Personel fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse kan på relativt kort tid uddannes til opgaveløsning, hvilket giver fleksibilitet i styrkeproduktionen, men begrænsning i anvendelse.

Ligeledes kan personel fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse med fordel anvendes, hvor anvendelse af fast personel fra den stående styrke ikke vurderes at være cost-effective. Efter endt udsendelse kan personel fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse ud fra ønsker og hærens behov ansættes i den stående styrke. Ordningen sikrer således en fleksibel op- og nedbygning af enheder samt løbende genbemanding og produktion.

Personel med Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse er uddannet i minimum 12 måneder forud for opgaveløsningen og har modtaget uddannelse til egen funktion og kan normalt løse andre, relaterede funktioner ("skråstregsfunktioner"). Derimod kan personellet ikke eller kun i meget begrænset omfang varetage funktioner inden for andre områder, idet uddannelsen er rettet mod den specifikke opgave.

4.5. Forhold omkring anvendelse af personel fra stående styrke.

Personel fra stående styrke har længere uddannelsesetid og kan derfor tilegne sig flere kompetencer. Dette personel kan derfor bestride mere specialiserede funktioner og indgå i enheder med krav om længere uddannelsesetid og sikre højt beredskab og stor operativ fleksibilitet.

Som udgangspunkt kan personel fra stående styrke anvendes mere fleksibelt end personel med Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse. Det skyldes, at de har gennemgået et længere uddannelsesforløb, hvor de uddannes til at bestride flere funktioner. Personellet har dermed ofte andre kompetencer, end dem de har behov for i deres egen funktion. Dette

giver mere fleksibilitet i enheden til opgaver i det fulde opgavespektrum. Denne erfaring medfører tillige, at personellet i stående styrke kan udvise et større overblik i den enkelte situation. Stående styrke enheder anvendes derfor såvel i initial- som i driftsfasen af operationer, hvor der er behov for stor fleksibilitet.

5. ALDERSSAMMENSÆTNING FOR PERSONEL I HÆREN PÅ UDSENDELSESTIDSPUNKTET TIL INTERNATIONALE OPERATIONER

Af nedenstående fremgår det, at konstabler i hærens stående styrke generelt har et højere aldersgennemsnit, også ved udsendelse til internationale operationer end konstabler på Hærens Reaktionsstyrkeuddannelseskontrakt.

5.1. Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

I tabel 1 nedenfor opgøres alderssammensætningen på udsendelsestidspunktet til internationale operationer for 744 konstabler i hæren udsendt i forlængelse af en Hærens Reaktionsstyrkeuddannelseskontrakt, baseret på personel udsendt fra februar 2009 og frem til og med august 2011. Data viser antal soldater på hvert alderstrin. Desuden fremgår den gennemsnitlige alder.

Tabel 1: Alderssammensætningen på udsendelsestidspunktet til internationale operationer for konstabler i hæren udsendt i forlængelse af en Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

Alderstrin	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	Gennemsnit
Antal i aldersgruppen	2	18	126	205	204	113	28	30	12	6	22,8

Kilde: Forsvarets Personeltjeneste.

5.2. Konstabler i hærens stående styrke.

I tabel 2 nedenfor opgøres alderssammensætningen på udsendelsestidspunktet til internationale operationer for 2.246 konstabler i hæren (undtaget konstabler udsendt i forlængelse af Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse), baseret på personel udsendt fra februar 2009 og frem til og med august 2011. Data viser antal soldater på hvert alderstrin. Desuden fremgår den gennemsnitlige alder.

Tabel 2: Alderssammensætningen på udsendelsestidspunktet til internationale operationer for 2.246 konstabler i hæren (undtaget konstabler udsendt i forlængelse af Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse).

Alderstrin	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32
Antal i aldersgruppen	15	57	187	284	273	226	165	146	99	84	76	66	57

33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47
42	38	30	41	29	24	29	22	23	19	28	18	18	20	22

48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	Gennemsnit
18	15	13	15	15	4	7	5	4	6	5	1	29,0

Kilde: Forsvarets Personeltjeneste.

5.3. Alderssammensætning ved fire enheder i hæren.

Herunder fremgår alderssammensætningen for konstablerne ved nogle udvalgte enheder på udsendelsestidspunktet til internationale operationer. Der er udvalgt to enheder fra den stående styrke og to enheder fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

Stående styrke:

- 1. kompagni i 1. bataljon ved Den Kongelige Livgarde (1//LG – stående styrke) udsendt i august 2010. Tallet er rensset for personel fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.
- 2. eskadron i 1. bataljon ved Gardehusarregimentet (2//GHR – stående styrke) udsendt i februar 2011. Tallet er rensset for personel fra Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse.

Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse:

- 2. kompagni i 2. bataljon ved Den Kongelige Livgarde (2//II/LG – Hærens Reaktionsuddannelse) udsendt i august 2010.
- 2. eskadron ved 2. bataljon ved Jydske Dragonregiment (2//II/JDR – Hærens Reaktionsuddannelse) udsendt i februar 2011.

De pågældende fire enheder er valgt for at sammenligne alderen ved enheder, der har været udsendt samtidig, været udsendt til samme mission og har skullet løse tilnærmedesvis ens opgaver.

Tabel 3: Alderssammensætningen for konstablerne ved nogle udvalgte enheder på udsendelsestidspunktet til internationale operationer.

Alderstrin	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	35	36	37	38	39	41	59	Gen-nemsnit
Stående styrke:																							
1//LG (AUG '10)			6	5	10	5	6	10	5	8	6	4	5	3	4	4	1	1	3	1	1	1	28,1
2//GHR (FEB '11)		3	23	19	19	6	3	2	3	1	2			1	1		1		2				23,4
Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse:																							
2//II/LG (AUG '10)	1	16	39	33	15	7	11	2		2													22,1
2//II/JDR (FEB '11)	2	6	26	16	15	3	1	1	1	1													21,9

Kilde: Forsvarets Personeltjeneste.

6. SAMMENHÆNG MELLEM SOLDTERS ALDER, PSYKOLOGISKE FORHOLD OG LIVSSITUATION GENERELT

I september 2010 udgav Forsvarsakademiet en rapport om, hvad der påvirker den udsendte soldats psyke og livssituation (USPER PSYK). Formålet med undersøgelsen var at etablere et datagrundlag for rådgivning og beslutninger om tiltag, der har indflydelse på de udsendte soldater og deres pårørendes psykiske velbefindende og livssituation generelt. Undersøgelsen blev gennemført i samarbejde med Center for Selvbiografisk Hukommelsesforskning ved Aarhus Universitet.

I rapporten anføres, at der ikke er forskel på udviklingen af Post traumatisk stress syndrom symptomer (PTSD), ”i forhold til hvorvidt soldaten er udsendt efter værnepligtsuddannelse

og derpå gennemført Hærens Reaktionsstyrke Uddannelse (HRU) eller fastansat, om soldaten er førstegangsendt eller har flere udsendelser bag sig, ligesom der heller ikke er forskel på kampsoldater og ikke-kampsoldater".²

Resultaterne af undersøgelsen viste, at der var tre markante grupper af soldater, som skilte sig ud fra hinanden. Den ene gruppe var en relativt stabil gruppe, som ikke havde PTSD-symptomer før, under eller efter udsendelsen. De to andre grupper var risikogrupper, som benævnes henholdsvis den "hjemkomst-belastede" gruppe³ og den "hjemkomst-lettede" gruppe⁴.

I den "hjemkomst-lettede" gruppe fandt undersøgelsen en svag negativ sammenhæng mellem PTSD-symptomer og alder samt kortere civil skoleuddannelse. Ligeledes fandt undersøgelsen, at der var en svag negativ sammenhæng mellem depression og alder samt niveau af civil skoleuddannelse. Den "hjemkomst-lettede" gruppe var kendetegnet ved, at de var yngre, havde kortere erfaring fra forsvaret og et lavere civilt uddannelsesniveau.⁵ Ligeledes havde gruppen angivet flere tidligere traumer end den stabile gruppe, men også problemer med støtte hjemmefra. Samtidig var gruppen karakteriseret ved, at den udviste et relativt højt niveau af PTSD-symptomer allerede inden udsendelse, men et væsentligt lavere niveau umiddelbart efter hjemkomst. Det viste sig dog, at faldet i PTSD-niveauet ikke holdt over tid, idet symptomerne i gruppen som helhed steg 7-8 måneder efter hjemkomst og endte på det niveau, som de havde inden udsendelse.

I den "hjemkomst-belastede" gruppe fandt undersøgelsen ingen sammenhæng mellem PTSD-symptomer og alder.

I forhold til de udsendtes generelle livssituation er der en sammenhæng mellem alder, og hvor stor en del af personellet, der har etableret sig med familie og børn. Dermed er de pårørende til soldater også forskellige. Ifølge USPER PSYK er gruppen af pårørende ikke en homogen gruppe med homogene behov og ønsker. Denne forskellighed danner baggrund for bl.a. den information og orientering, som tilflyder dem. I særdeleshed har partnere med børn skilt sig ud i undersøgelsen. Hvor forældre generelt er positive og tilfredse, stiller partnere med børn større krav til forsvaret om støtte og opbakning på en række områder. De er mere belastede end andre af udsendelsen og efterlyser påskønnelse fra såvel soldat som forsvar. Dertil kommer, at soldater med familie generelt gerne vil have længere tid mellem udsendelserne end soldater, der ikke har familie.⁶

---

² Rapport om undersøgelser af hvad der påvirker de udsendte soldater og deres pårørende, USPER PSYK (2010), side 4.

³ Den hjemkomst-belastede gruppe udgør ca. 6 % og er karakteriseret ved, at soldaterne i denne gruppe ikke har nævneværdige PTSD-symptomer inden udsendelsen, men ved hjemkomst angiver et relativt højere niveau af symptomer.

⁴ Den hjemkomst-lettede gruppe udgør ca. 7 % og er karakteriseret ved at udvise et relativt højt niveau af PTSD-symptomer inden udsendelsen, men et væsentligt lavere niveau umiddelbart efter hjemkomst.

⁵ 60 % af denne gruppe havde kun folkeskoleuddannelse (Delrapport vedrørende undersøgelse af psykiske efterreaktioner hos soldater udsendt til Afghanistan i perioden februar – august 2009, side 36).

⁶ Dansk forsvar – Globalt engagement. Beretning fra Forsvarskommissionen af 2008. Hovedbind, side 201.

7. SØVÆRNETS OG FLYVEVÅBNETS STYRKEBIDRAG TIL INTERNATIONALE OPERATIONER

Søværnet opstiller ikke særligt sammensatte hold til udsendelse til internationale operationer. Ligeledes anvender hverken søværnet eller flyvevåbnet en særlig reaktionsstyrkeuddannelse med henblik på at kunne videreuddanne værnepligtshold til udsendelse i internationale operationer. De værnepligtige i søværnet og flyvevåbnet aftjener deres værnepligt med henblik på at overgå til totalforsvarsstyrken. Herefter hjemsendes de værnepligtige eller fortsætter i værnene med henblik på gennemgang af en funktions- eller specialistuddannelse.

Alderen ved udsendelsestidspunktet for soldater udsendt til internationale operationer er gennemsnitligt markant højere for personel udsendt i regi af søværnet og flyvevåbnet end i regi af hæren. Den højeste gennemsnitlige alder findes ved flyvevåbnet, hvor gennemsnitsalderen for konstabler på udsendelsestidspunktet er opgjort til 40,1 år.⁷ I søværnet er gennemsnitsalderen for konstabler på udsendelsestidspunktet opgjort til 34,7 år.⁸ Forskellen skyldes primært den måde, hvorpå bidragene er sammensat i de enkelte værn. Det skyldes dog også, at bidrag fra søværnet og flyvevåbnet næsten udelukkende består af erfarent fastansat militært personel, som generelt har en højere gennemsnitsalder. For begge værn gælder det, at det er personellets erfaring i deres stillinger, der er afgørende og ikke alder.

---

⁷ Data er baseret på personel udsendt fra februar 2009 og frem til og med august 2011. Kilde: Forsvarets Personeltjeneste.

⁸ Data er baseret på personel udsendt fra februar 2009 og frem til og med august 2011. Kilde: Forsvarets Personeltjeneste.